

บทที่ 1

บทนำ

ภูมิหลัง

จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม ประชากร และการเมืองการปกครอง ทั้งในระดับโลก และภายในประเทศเป็นเหตุการณ์และข้อมูล ที่โรงเรียนต้องการศึกษาวิเคราะห์ และนำไปใช้ประโยชน์ในการวางแผนการจัดการศึกษา สถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อพัฒนาการศึกษา ได้แก่ โครงสร้างของประชากร และการเคลื่อนย้ายประชากร ปัญหาโครงสร้างทางสังคมที่เพิ่มแรงกดดันทางเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม รวมทั้งก่อให้เกิดปัญหาทางสังคม เช่น ครอบครัวแตกแยก ชุมชนไม่เข้มแข็ง สังคมอ่อนแอ พึ่งตนเองไม่ได้ ขาดความรู้และภูมิคุ้มกัน ขาดคุณธรรม จริยธรรม เกิดช่องว่างคนจนกับคนรวย ความไม่เท่าเทียมกันระหว่างคนในเมืองและชนบท (สำนักงานการบริหางานการมัธยมศึกษา ตอนปลาย. 2553 : 34)

วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เพิ่มความรวดเร็ว รุนแรงและจับพัตันให้กับสังคม เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจนเป็นที่น่าสังเกตว่าคนส่วนใหญ่เลือก ไม่ถูกในภาวะเช่นนี้ จำเป็นที่เราจะวิเคราะห์ความเป็นจริงเพื่อเข้าใจตัวเรา วิถีชีวิตของเราในบริบททางสังคมใหม่ ที่เราต้องต่อสัมพันธ์กับโลกภายนอกถ้าสามารถเข้าใจสถานการณ์ และเข้าใจปัญหา เข้าใจ แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงก็ย่อมเป็นการสะดวกในการกำหนดอนาคตของการพัฒนา วัฒนธรรมไทย ขณะเดียวกันก็น่าจะเป็นความสะดวกในการพัฒนาประเทศทุกแห่งทุกมุม บนพื้นฐานรกรากทางวัฒนธรรมที่เป็นของเราเองด้วย (เอกวิทย์ ณ ถลาง. 2534 : 33)

การเตรียมคนในอนาคตจำเป็นต้องหารูปแบบการจัดการศึกษาที่สร้างความสมดุลให้กับผู้เรียน ทั้งในส่วนของเนื้อหาความรู้ที่พอเพียงและกระบวนการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับแต่ละบุคคล

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 ในมาตรา 6 กล่าวว่า การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข มาตรา 23 (2) และ(3) การจัดการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย เน้นความสำคัญทั้งความรู้ คุณธรรม กระบวน

การเรียนรู้ และบูรณาการตามความเหมาะสมของแต่ละระดับการศึกษาในเรื่องความรู้ เรื่องเกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม ได้แก่ ครอบครัว ชุมชน ชาติ และสังคมโลก รวมถึงความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความเป็นมาของสังคมไทย ความรู้เกี่ยวกับศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย และการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญา มาตรา 24 การจัดการกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ โดยจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจ และความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล ฝึกทักษะกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่าง ๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุล รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงาม และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และมีความรอบรู้ ใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกัน จากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ จัดการเรียนรู้ได้ทุกเวลา ทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ. 2553 : 3 - 8)

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550 – 2554) ได้ชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนจุดเน้นในการพัฒนาคุณภาพคนในสังคมไทยให้มีคุณธรรม และ มีความรอบรู้อย่างเท่าทัน ให้มีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ และศีลธรรม สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงเพื่อนำไปสู่สังคมฐานความรู้ได้อย่างมั่นคง แนวทางการพัฒนาคนดังกล่าวมุ่งเตรียมเด็กและเยาวชนให้มีพื้นฐานจิตใจที่ดีงาม มีจิตสาธารณะ พร้อมทั้งมีสมรรถนะ ทักษะและความรู้พื้นฐานที่จำเป็นในการดำรงชีวิต อันจะส่งผลต่อการพัฒนาประเทศแบบยั่งยืน

จุดหมายหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงได้กำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานซึ่งมุ่งให้ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีความรู้ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และทักษะชีวิต

มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี และรักการออกกำลังกาย มีความรักชาติ มีจิตสำนึก
ในการเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองตามระบอบ
ประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรม และ
ภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้าง
สิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข (สำนักวิชาการและมาตรฐาน
การศึกษา. 2551 ข : 1-4)

กระทรวงศึกษาธิการ ได้ประกาศ วันที่ 22 ตุลาคม 2553 เรื่อง การดำเนินการพัฒนา
คุณภาพผู้เรียนในการขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษา ในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552-2561)
เพื่อให้การปฏิรูปการศึกษาประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย คือ คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิต
อย่างมีคุณภาพ มีความเป็นพลเมืองและภูมิใจในความเป็นไทย กระทรวงศึกษาธิการจึงประกาศ
จุดเน้นและแนวทางการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนให้มีความสามารถ โดยมีทักษะและคุณลักษณะ
ที่เป็นจุดเน้นในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ให้มีความสามารถอ่านคล่อง เขียนคล่อง คิดเลขคล่อง
มีทักษะการคิดขั้นพื้นฐาน ทักษะชีวิต และทักษะการสื่อสารอย่างสร้างสรรค์ตามช่วงวัย และ
ให้แนวทางในการจัดการเรียนรู้โดย โรงเรียนต้องจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนมีความสามารถ ทักษะ
และคุณลักษณะที่เป็นจุดเน้นพร้อมทั้งผลักดันส่งเสริม ให้ครูผู้สอนออกแบบและจัดการเรียนรู้
ตามความถนัด ความสนใจเต็มศักยภาพของผู้เรียน จัดการเรียนรู้ให้เชื่อมโยงกับวิถีชีวิต เน้น
การปฏิบัติจริงทั้งในและนอกห้องเรียน โดยจัดกิจกรรมนอกห้องเรียนใช้สื่อ เทคโนโลยีที่
หลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนสนุกกับการเรียนและเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจ แสวงหาความร่วมมือ
จากชุมชน จัดแหล่งเรียนรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่น มาร่วมในการจัดการเรียนรู้ และครูผู้สอนต้องวัด
และประเมินผลการเรียนเป็นรายบุคคลตามจุดเน้นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน ด้านความสามารถ
ทักษะและคุณลักษณะด้วยวิธีการและเครื่องมือที่หลากหลายโดยเน้นการประเมินตามสภาพ
จริง และนำผลการประเมินมาใช้เพื่อพัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

โรงเรียนหลักเมืองมหาสารคาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
มหาสารคาม เขต 1 เป็นโรงเรียนขนาดใหญ่ เปิดสอนตั้งแต่ระดับปฐมวัยถึงชั้นประถมศึกษา
ปีที่ 6 มีนโยบายในการจัดการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนที่มีคุณภาพ มีความ
สมบูรณ์ทั้งทางร่างกาย จิตใจ สติปัญญา มีความรู้ คุณธรรม มีจริยธรรมที่ดีงาม สามารถ
ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยให้ชุมชนและผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการจัด
การศึกษา บริหารจัดการศึกษาด้วยระบบคุณภาพ ส่งเสริมนักเรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐาน
สากล มีทักษะชีวิตและการเป็นพลโลกบนพื้นฐานของความเป็นไทย แต่พบปัญหาเกี่ยวกับ

การจัดการเรียนการสอนที่ไม่สามารถจัดกิจกรรมได้หลากหลาย สาเหตุจากการมีจำนวนนักเรียนประมาณ 40 – 50 คน ต่อ 1 ห้องเรียน จัดกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นเนื้อหาวิชาการ เรียนรู้จากเอกสารและตำรา เรียนรู้แบบท่องจำและเรียนรู้ในห้องเรียนตลอดเวลา ขาดการใช้แหล่งเรียนรู้และขาดการมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างเพื่อนร่วมห้อง เพื่อนร่วมสถานศึกษาซึ่งทำให้ขาดทักษะในการอยู่ร่วมกันในสังคม และจากผลการประเมินคุณภาพภายนอก รอบ 2 (พ.ศ. 2549 – 2553) ของโรงเรียนหลักเมืองมหาสารคาม ด้านผู้เรียนในมาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ได้ผลการประเมินอิงเกณฑ์ เฉลี่ย 3.00 ระดับคุณภาพดี และมาตรฐานที่ 7 ผู้เรียนมีทักษะในการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต ได้ผลการประเมินอิงเกณฑ์ เฉลี่ย 3.17 ระดับคุณภาพดีซึ่งต่ำกว่าที่ระดับสถานศึกษากำหนดไว้ในระดับดีมาก และมีข้อเสนอแนะด้านการจัดการศึกษาโดยให้ดำรงคุณภาพที่ได้มาตรฐานอย่างต่อเนื่องและควรส่งเสริมความสัมพันธ์และความร่วมมือกับชุมชนในการพัฒนาการศึกษาอย่างชัดเจน(สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2549 : 3-7)

ชาวมหาสารคามมีความเชื่อในเจ้าพ่อหลักเมืองซึ่งเป็นความเชื่อที่เป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของชาวจังหวัดมหาสารคามที่ให้ความเคารพยำเกรง เพราะถือเป็นเสาหลัก คู่บ้าน คู่เมือง ที่ได้สืบทอดต่อกันมาตั้งแต่ตั้งเมืองมหาสารคามจนถึงปัจจุบัน ความเชื่อ เรื่องเจ้าพ่อหลักเมืองก็ยังมีส่วนเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในจังหวัดมหาสารคาม ทั้งส่วนบุคคลและส่วนชุมชน โดยได้มีการบอกกล่าว สั่งสอน และประพฤติปฏิบัติตามประเพณี พิธีกรรม เป็นแบบอย่างให้รุ่นลูก รุ่นหลานประพฤติปฏิบัติต่อกันมาเพื่อความสุข พ้นจากภัยพิบัติทั้งปวง ชาวมหาสารคามจึงมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตที่ยึดศาลหลักเมืองเป็นที่ยึดเหนี่ยวพึ่งพา เป็นศูนย์กลาง เป็นศูนย์รวมในการประกอบพิธีกรรมต่าง ๆ (พูนผล เงินเพ็ง. 2536 : 41) โรงเรียนหลักเมืองมหาสารคามเป็นสถานที่ตั้งของศาลหลักเมืองที่ชาวจังหวัดมหาสารคาม รวมทั้งคณะครู นักเรียนโรงเรียนหลักเมืองมหาสารคามควรได้ศึกษาให้เกิดความศรัทธา เข้าร่วมประเพณี และสืบทอดประเพณีอันดีงามของชุมชน

การจัดการความรู้มีความสำคัญสำหรับผู้เรียนเพราะผู้เรียนสามารถเรียนรู้จากสภาพจริงการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้จะเกี่ยวข้องกับบุคคล สถานที่ ธรรมชาติ หน่วยงาน องค์กร สถานประกอบการ ชุมชน และสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ ซึ่งผู้เรียน ผู้สอน สามารถศึกษาค้นคว้าหาความรู้หรือเรื่องที่สนใจได้จากแหล่งเรียนรู้ทั้งที่เป็นธรรมชาติและที่มนุษย์สร้างขึ้น

ชุมชนและธรรมชาติเป็นชุมชนทรัพยากรมหาศาลที่เราสามารถค้นพบความรู้ได้ไม่รู้จบทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง เป้าหมายสูงสุดของการจัดการความรู้ คือ การพัฒนางาน พัฒนาคณะ เป็นองค์กรการเรียนรู้ ความเป็นชุมชนในที่ทำงาน โดยดำเนินการจัดการความรู้ร่วมกัน มีชุดความรู้ของตนเองที่ร่วมกันสร้างเอง ใช้เองตลอดเวลา การจัดการความรู้เป็นทักษะประมาณร้อยละ 80 - 90 เป็นทฤษฎีเพียงร้อยละ 10-20 ดังนั้นการจัดการความรู้จึงเป็นสิ่งที่เรียนรู้ด้วยวิธีการฟัง การอ่าน การเล่าเรื่อง การลงมือฝึกปฏิบัติจริงด้วยตนเอง (วิจารณ์ พานิช, 2548 : 5)

การพัฒนาการศึกษาและการพัฒนาชีวิตมนุษย์จำเป็นต้องอาศัยการศึกษาทั้งในด้านสาระการเรียนรู้ (องค์ความรู้) และการฝึกปฏิบัติ (ทักษะ) เมื่อต้องการพัฒนาชีวิตจะต้องเข้าใจว่า การรู้ชีวิตมีความสำคัญเท่า ๆ กันกับการรู้ความรู้เพราะการรู้ชีวิตเกี่ยวข้องกับศีลธรรมและจริยธรรมของการอยู่ร่วมกัน ฟังฟังอิงกัน รวมไปถึงการปลดปล่อยตนเองให้มีความเป็นอิสระ การรู้ชีวิตจึงต้องการทักษะที่แตกต่างไปจากการรู้เป็นวิชาการ เป็นทักษะที่ต้องอาศัยจิตวิญญาณ ซึ่งบางทีตัวความรู้ที่เราจำได้ วิเคราะห์เก่ง เรียนได้คะแนนสูงไม่ได้ช่วยให้มนุษย์สามารถมีทักษะชีวิตได้ ทักษะชีวิตต้องเกิดจากการรู้และเข้าใจตนเองและรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา สอดคล้องกับแนวคิดของการปฏิรูปการศึกษาที่มีแนวทางในการพัฒนาเด็กให้เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข เพื่อเป็นพลังในการสร้างสรรค์โลก โดยการฝึกให้เด็กมีพื้นฐานทักษะชีวิตและคุณลักษณะที่เหมาะสมสมควรต้องเป็นสากลโดยสามารถรักษาวัดนธรรม และค่านิยมของสังคมควบคู่ไปด้วย (ชัยอนันต์ สมุทวณิช, 2539 : 8)

จากสภาพปัญหาดังกล่าว จึงต้องมีการพัฒนาให้นักเรียนมีทักษะชีวิต มีความตระหนักถึงคุณค่าของวัฒนธรรม สามารถธำรงรักษาวัดนธรรมอันดีงาม มีการเชื่อมโยงกับวิถีชีวิต ผู้เรียนจะต้องอาศัยกระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลายเป็นเครื่องมือนำพาตนเองไปสู่เป้าหมายของหลักสูตร และให้บรรลุตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา อาทิ การจัดการความรู้ กระบวนการเรียนรู้แบบบูรณาการ กระบวนการสร้างความรู้ การเรียนรู้จากประสบการณ์จริง กระบวนการคิด กระบวนการทางสังคม กระบวนการวิจัย กระบวนการเหล่านี้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนควรได้รับการฝึกฝน พัฒนาเพราะจะสามารถช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ชัด ซึ่งผู้วิจัยจะต้องนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณภาพนักเรียนให้มีทักษะชีวิต ที่สูงขึ้น โดยให้มีความสอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย และสามารถนำความรู้ไปใช้กับวิถีการดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุข

คำถามวิจัย

1. สภาพปัญหาและความต้องการในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เป็นอย่างไร
2. การพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ศาลหลักเมืองมหาสารคาม มีกระบวนการจัดการเรียนรู้อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและความต้องการในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6
2. เพื่อศึกษากระบวนการจัดกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ศาลหลักเมืองมหาสารคาม

ขอบเขตการวิจัย

1. กลุ่มเป้าหมาย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ สมาชิกชุมชนวัฒนธรรม ที่ละชั้นเรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 -6/8 จำนวน 20 คน ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนหลักเมืองมหาสารคาม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 1

2. กลุ่มผู้มีส่วนสำคัญในการให้ข้อมูล

- 2.1 ผู้บริหารจำนวน 5 คน
- 2.2 ครูผู้ร่วมวิจัยจำนวน 2 คน
- 2.3 ผู้ปกครองนักเรียนจำนวน 20 คน
- 2.4 คณะกรรมการสถานศึกษาจำนวน 6 คน
- 2.5 ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 7 คน มีดังนี้

2.5.1 ปราชญ์ท้องถิ่น ที่มีความรู้เรื่องประวัติการตั้งศาลหลักเมืองจังหวัดมหาสารคาม จำนวน 1 คน ได้แก่ นางทองเหลื่อม เวียงแก้ว อายุ 86 ปี บ้านเลขที่ 488 ถนนนครสวรรค์ ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

2.5.2 บุคคลที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับวัฒนธรรมความเชื่อศาลหลักเมือง
มหาสารคาม จำนวน 1 คน ได้แก่ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ พรชัย ศรีสารคาม ประธานสภา
วัฒนธรรม จังหวัดมหาสารคาม บ้านเลขที่ 14 ซอย 32 ถนนนครสวรรค์ ตำบลตลาด อำเภอ
เมือง จังหวัดมหาสารคาม

2.5.3 ภูมิปัญญาด้านพิธีกรรมการบูชา บวงสรวงศาลหลักเมืองหลักเมือง
จำนวน 2 คน ได้แก่

1) นายทองม้วน สิทธิจันทร์ บ้านเลขที่ 14 ถนนเทศบาลอาษา ตำบลตลาด
อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

2) นายรุ่งเรืองรัตน์ เทพหัตถิน อายุ 42 ปี บ้านเลขที่ 35 ซอย 23 ถนน
มหาชัยคำริ ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

2.5.4 ภูมิปัญญาด้านการทำพานบายศรีบูชาศาลหลักเมืองมหาสารคาม
จำนวน 2 คน ได้แก่

1) นายรัช สุไกรธิ อายุ 40 ปี บ้านเลขที่ 22 ซอย 3 ถนนผดุงวิถี ตำบล
ตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

2) นางฉวีนิศา ลีลา อายุ 62 ปี บ้านเลขที่ 12 ซอย 3 ถนนจุฬางกูร
ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

2.5.5 ภูมิปัญญาด้านการรำถวายเจ้าพ่อหลักเมือง จำนวน 1 คน ได้แก่

1) นางสาวเสาวรัตน์ ทศะ บ้านเลขที่ 15 ซอย 23 ถนนมหาชัยคำริ
ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

3. กรอบเนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ผู้วิจัยได้ใช้กรอบเนื้อหา ดังนี้

3.1 หลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตาม
หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์ มาตรฐาน ส 4.3
เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมภูมิปัญญาไทยมีความรักความภูมิใจและธำรงความ
เป็นไทย

3.2 การปลูกฝังทักษะชีวิต

3.3 ความรู้เรื่องศาลหลักเมืองมหาสารคาม

3.4 การพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ศาลหลักเมืองมหาสารคาม ที่บูรณาการตามหลักสัปปริศธรรม 7 ตามแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และจุดเน้นการพัฒนาทักษะชีวิตในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยการปลูกฝังทักษะชีวิต 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการพึ่งตนเองและภาคภูมิใจในตนเอง 2) ด้านการตระหนักรู้และการประมาณตน 3) ด้านการแสวงหาความรู้และการใช้ความรู้ในการทำงาน 4) ด้านการมีความสามัคคีและการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม

4. ระยะเวลาการวิจัย

ระยะเวลาในการวิจัย คือ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 เริ่มตั้งแต่ เดือน พฤษภาคม ถึง เดือนสิงหาคม 2554 รวมระยะเวลา 4 เดือน โดยใช้ในชั่วโมงชุมนุมวัฒนธรรม นอกเวลาเรียน หลังเลิกเรียนและวันเสาร์-วันอาทิตย์ ตามความเหมาะสม

5. สถานที่วิจัย

โรงเรียนหลักเมืองมหาสารคาม สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา มหาสารคาม เขต 1 และศาลหลักเมืองมหาสารคาม ถนนนครสวรรค์ ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

นิยามศัพท์เฉพาะ

ทักษะชีวิต หมายถึง ความสามารถของมนุษย์ที่ประกอบไปด้วยความรู้ เจตคติ และ ทักษะการจัดการกับชีวิตของตนเอง โดยนำความรู้ความสามารถที่อยู่ในตนเองมาประยุกต์ใช้ ในการดำเนินชีวิตประจำวันให้อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข โดยบูรณาการหลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง หลักสัปปริศธรรม 7 และ จุดเน้นการพัฒนาทักษะชีวิตในระบบการศึกษา ขั้นพื้นฐาน ซึ่งเน้นการพัฒนา 4 ด้าน คือ 1) การพึ่งตนเองและภาคภูมิใจในตนเอง สามารถ แก้ปัญหาในการดำรงชีวิตต่างๆ ด้วยตนเอง สามารถดูแลรับผิดชอบตนเองให้อยู่รอด อยู่ดี โดยไม่ต้องคอยพึ่งผู้อื่น และมีความภาคภูมิใจในตนเอง 2) การตระหนักรู้และประมาณตน มีความสามารถในการตระหนักรู้ในตนเองด้านอารมณ์ของตนเอง เพื่อแสดงออกทั้งด้าน กาย วาจา และจิตใจ อย่างเหมาะสม 3) การแสวงหาความรู้และการใช้ความรู้ในการทำงาน มีความตั้งใจ เพียรพยายามในการแสวงหาและเพิ่มพูนความรู้ของตนเอง เพื่อนำความรู้ไปใช้

ในการทำงานให้บรรลุผลสำเร็จ 4) การมีความสามัคคีและการเห็นแก่ประโยชน์ส่วนรวม ที่แสดงถึงการให้ความร่วมมือกับผู้อื่นในการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม

กระบวนการจัดกิจกรรมการพัฒนาทักษะชีวิต หมายถึง ขั้นตอนการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ชุมชนวัฒนธรรม โรงเรียนหลักเมืองมหาสารคาม ได้เรียนรู้เรื่องศาลหลักเมืองมหาสารคาม โดยใช้แหล่งเรียนรู้ศาลหลักเมืองมหาสารคาม ซึ่งมี 5 ขั้นตอน ประกอบด้วย ขั้นที่ 1 ศึกษาหลักการและทฤษฎี/สภาพปัญหาความต้องการที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ขั้นที่ 2 กำหนดเป้าหมายในการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน ขั้นที่ 3 กำหนดฐานการเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้ ขั้นที่ 4 จัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียนตามรูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ แบบ 5 ส และ ขั้นที่ 5 การวัดและประเมินผล

กิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง กิจกรรมที่ผู้วิจัยร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย และกลุ่มผู้มีส่วนสำคัญในการให้ข้อมูล ได้ร่วมกันออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เกี่ยวกับศาลหลักเมืองมหาสารคาม ประกอบด้วย 3 ฐานการเรียนรู้ 7 กิจกรรม ได้แก่ ฐานการเรียนรู้ที่ 1 เล่าขานตำนานเมืองมหาสารคาม ประกอบด้วย 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมที่ 1 ความเชื่อและความศรัทธาของชาวมหาสารคาม กิจกรรมที่ 2 ประวัติการตั้งศาลหลักเมืองมหาสารคาม ฐานการเรียนรู้ที่ 2 สืบสานประเพณีบูชาเจ้าพ่อหลักเมือง ประกอบด้วย 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมที่ 1 พิธีกรรมและเครื่องบูชาเจ้าพ่อหลักเมือง กิจกรรมที่ 2 บายศรีปากชาม กิจกรรมที่ 3 รำถวายเจ้าพ่อหลักเมือง ฐานการเรียนรู้ที่ 3 เสริมสร้างพลังปัญญา ประกอบด้วย 2 กิจกรรม คือ กิจกรรมที่ 1 โครงการสร้างสรรค์ปัญญา กิจกรรมที่ 2 จัดพิธีบูชาเจ้าพ่อหลักเมือง

การจัดการความรู้ หมายถึง กระบวนการเรียนรู้ที่เกิดจากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อนำไปสู่การปฏิบัติ โดยประมวลผลข้อมูลสารสนเทศ ความคิด การกระทำ ตลอดจนประสบการณ์ของบุคคลเพื่อสร้างเป็นความรู้หรือ เพื่อนำความรู้ที่มีอยู่ไปประยุกต์ใช้ ในการปฏิบัติงานผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ศาลหลักเมืองมหาสารคาม

ศาลหลักเมืองมหาสารคาม หมายถึง เสาเอกของเมือง เป็นศูนย์รวมของความมั่นคง ความเป็นปึกแผ่น เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ และเป็นศูนย์รวมของความสามัคคีของประชาชน ซึ่งตั้งอยู่หน้าบริเวณ โรงเรียนหลักเมืองมหาสารคาม ถนนนครสวรรค์ ตำบลตลาด อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม

นักเรียนชุมชนวัฒนธรรม หมายถึง นักเรียนคณะชั้นในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6/1 - 6/8 โรงเรียนหลักเมืองมหาสารคาม ที่สมัครใจเลือกเรียนกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ชุมชนวัฒนธรรม ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554

วัฒนธรรม หมายถึง ความเชื่อและพิธีกรรมที่ชาวมหาสารคาม ประกอบพิธีกรรม การบูชา บวงสรวงสิ่งศักดิ์สิทธิ์ เคารพบูชาเจ้าพ่อหลักเมืองมหาสารคาม ที่ได้จากการสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มและการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง

ภูมิปัญญาท้องถิ่น หมายถึง กลุ่มคนในชุมชนเทศบาลเมืองมหาสารคาม ที่มี แนวคิด ความเชื่อ ความรู้ ประวัติความเป็นมาและประสบการณ์ในการประกอบพิธีกรรมบูชา บวงสรวงเจ้าพ่อหลักเมืองมหาสารคาม และความรู้ที่เชื่อมโยงกับศาลหลักเมืองมหาสารคาม

ผู้ปกครอง หมายถึง ผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ที่เลือกเรียนชุมนุม วัฒนธรรม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2554 โรงเรียนหลักเมืองมหาสารคาม อำเภอเมือง จังหวัด มหาสารคาม จำนวน 20 คน ที่มีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาทักษะชีวิต

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้กระบวนการในการพัฒนาทักษะชีวิตของนักเรียน
2. นักเรียนมีความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต อยู่ร่วมกับสังคมได้อย่างเป็นสุข
3. นักเรียนภูมิใจในขนบธรรมเนียมประเพณีและเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมในท้องถิ่น
4. ใช้กระบวนการเรียนรู้ที่ได้จากการวิจัยเป็นแนวทางสำหรับ ครู ผู้บริหาร

ศึกษานิเทศก์ และผู้สนใจในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่เชื่อมโยงกับวิถีชีวิตของชุมชน ไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพผู้เรียน

มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม
RAJABHAT MAHASARAKHAM UNIVERSITY